

## Utbildningsinspektion i Björke och Trödje skolor, förskoleklasser och årskurs 1–6

### UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

### Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

#### Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

#### Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

#### Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

## Genomförandet av inspektionen i Björke och Trödje skolor

Skolverket sände den 23 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Björke och Trödje skolor har bestått av undervisningsrådet Stig Westlund samt experten Hans Olof Hanselid. Besök i Björke skola genomfördes den 19 april och i Trödje skola den 20 april 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

### Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Björke och Trödje skolor, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Björke och Trödje skolor genomfördes formella intervjuer med ett urval elever, föräldrar och lärare. Vidare intervjuades representanter för elevrådets styrelse, speciallärare, skolsköterskan, samt rektor. Inspektörerna förde även spontana samtal med elever och lärare vid lektionsbesök och under raster.

## Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| <b>Björke skola</b> | <b>Antal barn/elever</b> |
|---------------------|--------------------------|
| Skolbarnsomsorg     | 40                       |
| Förskoleklass       | 12                       |
| Grundskola          | 96                       |

| <b>Trödje skola</b> | <b>Antal barn/elever</b> |
|---------------------|--------------------------|
| Skolbarnsomsorg     | 39                       |
| Förskoleklass       | 10                       |
| Grundskola          | 75                       |

Utbildningen vid Björke skola omfattar förskoleklass samt grundskola upp till och med årskurs 6. Eleverna och personalen är uppdelade på två klasser innehållande årskurs 1–3 och två klasser innehållande årskurs 4–6 samt en förskoleklass och dessa bildar tillsammans ett arbetslag eller så kallad målstyrd grupp (MSG). Skolans verksamheter bedrivs i två olika byggnader i nära anslutning till varandra.

Trödje skola är organiserad i en klass med årskurs 1–2, samt en klass med årskurs 3 och en klass med årskurs 4, en klass innehållande årskurs 5–6 samt en förskoleklass. Dessa bildar tillsammans ett arbetslag (MSG). Skolans verksamheter bedrivs i sex olika byggnader i nära anslutning till varandra.

Arbetslagen leds av varsin utvecklingsledare, vilka även har en plats i skolans ledningsgrupp. Skolorna leds av rektor.

Flertalet elever har skolskjuts till och från skolan, vilket påverkar skolans planering av den dagliga verksamheten.

## Bedömning

### 1. Kunskaper, utveckling och lärande

#### Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

De kunskapsresultat som framträder genom resultat från nationella prov syftar till att vara nationellt likvärdiga. När det gäller att bedöma hur framgångsrik en viss skola har varit i arbetet med elevernas lärande, förklaras dock resultaten av både skolans insatser och de enskilda elevernas förutsättningar, som är en funktion av socioekonomisk bakgrund och många andra faktorer.

Bägge skolorna genomför nationella prov i årskurs 5.

#### Andel av eleverna som uppfyllt målen på de nationella proven i årskurs 5 läsåret 2003-2004.

| Nationella prov åk 5 | Björke skola (%) | Gävle kommun (%) |
|----------------------|------------------|------------------|
| Svenska              | 93               | 87               |
| Engelska             | 79               | 86               |
| Matematik            | 100              | 86               |

| Nationella prov åk 5 | Trödje skola (%) | Gävle kommun (%) |
|----------------------|------------------|------------------|
| Svenska              | 89               | 87               |
| Engelska             | 100              | 86               |
| Matematik            | 78               | 86               |

Noteras bör att de låga elevantalet i årskurs 5 ger ett väldigt högt procentuellt utfall för varje enskild elev.

Inspektörerna finner att det inte finns någon tydlig sammanställning eller övergripande bild av måluppfyllelsen i andra ämnen än matematik, svenska och engelska.

Skolans rektor och lärare bör förbättra sitt arbete med att systematiskt följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat i övriga ämnen än svenska, matematik och engelska.

### **Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper**

Enligt läroplanen har skolan att verka för att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter, kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden samt lösa praktiska problem och arbetsuppgifter, att eleven tror på sin förmåga och sina möjligheter att utvecklas, utvecklar en insikt om sitt sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt lärande samt utvecklar förmågan att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Bland målen märks också analytisk förmåga, ett allt mera vetenskapligt sätt att arbeta och tänka samt självständighet i att formulera ståndpunkter grundade på empirisk kunskap och en kritisk analys.

Vid Björke eller Trödje skolor finns ingen samlad dokumentation eller några resultat kring elevernas utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper. I elevintervjuerna framkommer att de inte i någon större omfattning och regelbundenhet får diskutera eller reflektera över sitt eget lärande. Vidare kan eleverna inte ge exempel på situationer där de får lära sig att argumentera, inta ett kritiskt förhållningssätt eller att se helheter och sammanhang. Inspektörernas samlade intryck är att eleverna känner lust att lära, de respekteras av de vuxna och de känner att de kan framföra sina åsikter samt att de vuxna lyssnar på dem.

Skolans rektor och lärare bör dock systematiskt följa upp och utvärdera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen.

### **Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden**

Skolans uppdrag, som bl.a. syftar till att eleverna skall utveckla sina attityder och sin kompetens i riktning mot de normer och värden som bildar ideal för vårt samhälle, är en angelägen uppgift för alla i skolan. Resultaten av skolans arbete på detta område är särskilt svåra att mäta. Likafullt har rektor även på detta område ansvar för skolans resultat. Det ställer bland annat krav på att rektor kontinuerligt och systematiskt skaffar en bild av vilka resultat eleverna når i sin utveckling enligt läroplanens mål rörande normer och värden och av hur framgångsrika skolans insatser är för denna utveckling. I sitt uppdrag enligt läroplanen att "aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling" skall skolan bl.a. verka för att varje elev vidareutvecklar sin förmåga att göra medvetna etiska ställningstaganden och respekterar andra människors egenvärde och integritet.

Vid Björke och Trödje skolor har inspektörerna inte fått ta del av några systematiska sammanställningar och bedömningar av måluppfyllelsen beträffande normer och värden. Ett slags indikation på resultaten av skolans arbete kan vara hur eleverna förhåller sig i skoltillvaron. Självfallet har dock deras uppträdande och engagemang där också andra orsaker, och arbetet med normer och värden skall även ta sikte på roller som eleverna spelar utanför skolan. Genom en central utarbetad enkätundersökning i årskurs 5 våren 2004 som genomförts med eleverna framträder en bild av skolan präglad av trygghet, kamratskap, öppenhet. Eleverna känner att de med förtroende kan vända sig till de vuxna. Vidare

framkommer att det inte förekommer kränkande behandlingar, sexuella trakasserier eller mobbning mellan eleverna eller mellan vuxen och elev. Björke och Trödje skolors resultat skiljer sig inte i någon högre grad från Gävle kommuns samlade resultat.

Inspektörerna grundar sin bedömning av elevernas etiska förhållningssätt på samtal med elever och personal. I dessa samtal framkommer att eleverna respekterar varandra och varandras olikheter och att det inte förekommer några former av kränkande behandling mellan elever eller mellan vuxen och elev. Skadegörelse eller klotter förekommer inte i skolornas lokaler.

Eleverna vid skolorna framför i olika sammanhang till inspektörerna att de tycker det är viktigt att få vara med och påverka sin situation i skolan. De yngre eleverna kan dock inte peka på några egentliga resultat av sitt inflytande förutom i frågor av praktisk karaktär. De uppger att lärarna resonerar med dem om demokratifrågor och livsfrågor i olika sammanhang men de kan inte uttala sig om dessa diskussioner ger något resultat. Elevernas uppfattning är att dessa frågor framför allt tas upp om det har hänt något.

Det finns ingen sammanställning över resultaten av arbetet med elevernas demokratiska värderingar och färdigheter, vilket gör att inspektörerna har svårt att göra några bedömningar.

Det finns inte heller några redovisade undersökningar som kan ligga till grund för inspektörernas bedömning över elevernas ansvarstagande för sin utbildning. I de olika elevintervjuerna framkommer att det är mycket beroende av vilken lärare som undervisar eleverna.

Skolans rektor och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av och säkerställa resultat hos eleverna av skolans arbete med normer och värden.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att rektorn bör skaffa sig en systematisk bild av resultaten av skolans arbete för att eleverna skall utveckla kunskaper enligt kursplanernas mål i alla ämnen och alla årskurser. Dessutom bör skolan systematiskt följa upp och utvärdera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt resultaten av arbetet med normer och värden.

## 2. Arbetsmiljö och delaktighet

### Samverkan och delaktighet

Elevernas inflytande på utbildningen är en grundpelare i det svenska skolväsendet. Verksamheten skall vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och att aktivt delta i samhällslivet. Skolans lärare skall utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan och de skall planera undervisningen tillsammans med eleverna. Alla som arbetar i skolan skall verka för att man tillsammans med elevernas vårdnadshavare utvecklar innehåll och verksamhet.

Inspektörerna erfar vid samtal med elever, personal och skolledning att det inte finns någon gemensam strategi för elevernas delaktighet och deltagande i ut-

formningen av undervisningen. Vad som framkommer är att det skiljer sig åt från arbetslag till arbetslag men framför allt mellan lärarnas syn och medvetenhet i denna fråga. Inspektörerna fick ta del av elevers planerings/loggböcker, framför allt i de lägre årskurserna. I dessa böcker skriver eleverna in veckans planering, oftast utifrån vad läraren bestämt. I några klasser utvärderar eleverna sitt arbete genom att i dagboksform beskriva för sina föräldrar hur arbetsveckan varit och vilka resultat som eleven uppnått. I intervjuerna med eleverna framkommer dock att eleverna inte, med stigande ålder, får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen.

Inspektörerna bedömer att både Björke och Trödje skolor bör utveckla formerna för elevernas ansvarstagande och inflytande över sitt eget lärande.

I varje klass eller undervisningsgrupp skall eleverna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Den närmare utformningen skall anges i arbetsplanen.

Inspektionen visar att elevernas möjlighet till inflytande över verksamheten som helhet utövas genom klass- och elevråd. Alla klasser har klassråd, och två representanter i elevrådet. Det finns ett elevråd för var och en av skolorna. Det varierar mellan de olika klasserna hur representanterna utses, några väljs medan andra lottas in i elevrådet. Ordförande är rektor och sekreterare utgörs av en elev i elevrådet. Elevrådet träffas cirka en gång per månad och då tas saker upp från klassråden och som berör eleverna, oftast konkreta förbättringar av skolmiljön eller olika frågor kring maten.

Inspektörerna bedömer att de organiserade formerna för elevinflytande är goda i Björke och Trödje skolor.

Vid Björke och Trödje skolor finns former för samverkan med föräldrar genom föräldraråd och skolråd. Föräldrarådet består av föräldrarepresentanter från varje klass. De träffas 14 dagar innan skolrådet har sitt möte. Skolrådet träffas två till tre gånger per termin. I skolrådet ingår föräldrar, lärare och rektor.

Inspektörerna bedömer att formerna för samverkan med föräldrarna är goda.

### **Värdegrundsarbetet**

Parallellt och integrerat med undervisningen mot målen i kursplanerna skall skolan förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på.

I fråga om Björke och Trödje skolors arbete för att få eleverna att omfatta vårt samhälles grundläggande framkommer i samtalen med eleverna, lärarna och rektorn att skolans förebyggande trygghetsarbete utgår från att t.ex. under första skolveckan arbeta mycket med det sociala klimatet i grupperna och föra samtal kring skolans värdegrund. Skolan arbetar också med olika samtalsgrupper t.ex. "tjej- och killsnack" samt olika typer av värderingsövningar förekommer i alla klasser.

Inspektörernas bedömning är att skolornas arbete för att förebygga kränkande behandling och skapa trygghet och trivsel är väl inarbetat och känt av alla.

För att åstadkomma en god arbetsmiljö i skolan, finns krav på rektor att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att före-

bygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Också var och en som verkar inom skolan skall aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning, rasistiska beteenden, trakasserier mot och förtryck av individer och grupper. Skolans lärare skall uppmärksamma och – i samråd med övrig skolpersonal – vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Vid Björke och Trödje skolor finns en mobbningsplan som dock inte är känd av alla elever och föräldrar. Vidare finns inte det vidare begreppet kränkande behandling samt perspektivet vuxen kränker elev med i denna plan.

För skolorna finns det ett mobbningsteam vars uppgift är att, efter det att de fått reda på att någon form av kränkningar förekommer, arbeta enligt mobbningplanens åtgärdsprogram.

Inspektörerna bedömer att arbetet mot kränkande behandling vid skolorna är av god kvalitet men att mobbningsteamet och mobbningsplanen bör synliggöras ytterligare för alla parter. Vidare bedömer inspektörerna att skolans mobbningsplan bör omarbetas och även innefatta begreppet kränkande behandling samt behandla perspektivet vuxen kränker elev.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att både Björke och Trödje skolor bör utveckla formerna för elevernas ansvarstagande och inflytande över sitt eget lärande. Inspektörerna bedömer också att Björke och Trödje skolors mobbningsplan bör omarbetas och även innefatta begreppet kränkande behandling samt perspektivet vuxen som kränker elev.

### **3. Pedagogisk verksamhet och undervisning**

#### **Lokala mål och innehåll**

Verksamheten i skolan skall aktivt vara inriktad på att nå målen i de nationella styrdokumenterna av alla slag – skollagen, annan lag, olika förordningar, läroplanen och kursplanerna – och att i övrigt svara mot vad som föreskrivs däri. Det förutsätter att såväl elever som personal och ledning har kännedom om vilka mål och riktlinjer som gäller. En planering skall finnas för hur målen skall omsättas i den konkreta undervisningen. Eleverna skall också få en väl utformad introduktion till sina studier som helhet och i varje kurs.

Vid skolorna skola finns inga lokala konkretiseringar av de nationella kursplanerna för alla årskurser och i alla ämnen. Målen är därmed inte kända för elever och föräldrar enligt vad som framkommer i intervjuerna.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör göra målen i de nationella kursplanerna kända för eleverna.

#### **Arbetssätten**

Enligt läroplanen skall undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform skall vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervis-

ningen skall utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser skall fördelas lika. Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Som tidigare nämnts framför eleverna att det skiljer mellan lärarna om de erbjuds möjligheter att vara med och påverka arbetssätten i skolan. Oftast är det läraren som talar om vad eleverna skall arbeta med, arbetssätten styrs sedan också till stora delar av de läromedel som används.

I intervjuerna med rektor och lärare arbetar Björke skola i stort sett genomgående enligt ett tematiskt arbetssätt, medan Trödje skola periodvis arbetar med tema. Inspektörerna fick ta del av några goda exempel på avslutade temaarbeten.

### **Individanpassning, individuell studieplanering och stöd**

Lärarna skall ge särskilt stöd till elever med svårigheter och rektor skall agera för att undervisningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd och hjälp får det. En elev skall ges stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå kunskapsmålen i kursplanerna, har uppdrag som elevföreläsare och behöver ta igen förlorad undervisningstid till följd av uppdraget eller av andra skäl behöver särskilt stöd. Särskilt stöd får ges som specialundervisning inom klassen. En elev som behöver det skall få studiehandledning på sitt modersmål eller i särskilda fall ett tidigare undervisningsspråk.

Stöd ges till alla elever som är i behov av detta och är främst inriktat mot engelska, matematik och svenska. En speciallärare som arbetar i de båda skolorna med att upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Det finns goda rutiner upprättade vid skolorna för att upptäcka, analysera, bearbeta samt utvärdera arbetet kring elevers behov av särskilt stöd, bl.a. genomförs olika läs- och ordförståelse-test samt matematiktest. Regelbundna elevvårdskonferenser hålls vid skolan och det är alltid rektorn som fattar beslut i frågor kring elevers stödåtgärder. Det finns inga elever vid skolan som är i behov av studiehandledning på modersmålet. Inspektörerna bedömer att det finns en medvetenhet och vilja att hjälpa elever i behov av särskilt stöd och att det finns en flexibilitet i organisationen för att möta elevernas behov.

Enligt alla intervjuade upprättas alltid åtgärdsprogram då en elev kommer i fråga för någon form av stödinsats.

Inspektörernas bedömning är att arbetet kring stöd åt elever som är i behov av detta är bra vid Björke och Trödje skolor och att alla elever som är i behov av särskilt stöd får åtgärdsprogram.

### **Utvärdering av lärandet och bedömning**

En välgrundad och likvärdig kunskapsbedömning och betygssättning fyller en viktig funktion inom utbildningen, som en fullbordan av målstyrningen. Kontinuerlig information till eleverna om kunskapsutvecklingen skapar förutsättningar för dem att ta ansvar för sin utbildning och kunna påverka den och dess resultat.

Skolorna deltar i nationella prov i årskurs 5 samt i en kommungemensam diagnos i svenska och matematik i årskurs 2. Kunskapsuppföljningen sker oftast genom att eleverna allsidigt bedöms utifrån de insatser som sker i det dagliga löpande arbetet än utifrån t.ex. prov och muntliga förhör enligt de elever och lärare som inspektörerna samtalade med.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med utvärdering av lärandet och bedömning fungerar bra. Inspektörerna förutsätter att skolan utifrån föräldrarnas önskemål fortlöpande informerar elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov.

### **Vägledning och utvecklingssamtal**

Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare skall träffas minst en gång varje termin för utvecklingssamtal och där samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna, samt tydliggöra vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen.

Utvecklingssamtal hålls en gång per termin vid skolorna. Utvecklingssamtalen föregås oftast av ett särskilt underlag som skickas till hemmet i syfte att elev och föräldrar skall kunna förbereda sig inför samtalet. Klassläraren eller mentorn leder samtalet med hjälp av underlag från andra undervisande lärare i klassen. Föräldrar och elever anser att samtalen fungerar bra och att de får den information som de förväntar sig. Information om elevens kunskapsnivå och utveckling ges i alla ämnen. I föräldraintervjuerna framkommer att Trödje skola har olika rutiner kring samtalets utformning och genomförande. Föräldrarna efterfrågar en enhetlighet i utvecklingssamtalens utformning. Något sådant krav finns inte i författningarna utan det är upp till rektorn och lärarna vid skolan att besluta hur samtalen skall genomföras i samråd med elever och vårdnadshavare. En individuell utvecklingsplan skrivs mellan skolan och eleven/föräldrarna där mål sätts upp för elevens fortsatta kunskapsutveckling. Målen utvärderas vid nästa utvecklingssamtal.

Inspektörerna bedömer att utvecklingssamtalen vid de bägge skolorna fungerar bra.

### **Samverkan och öppenhet**

Skolan skall nära samverka med grundskola, arbetsliv, universitet och högskola samt samhället i övrigt, för att eleverna skall få en utbildning av hög kvalitet och underlag för val av kurser, vidare studier eller yrkesverksamhet. Skolans personal skall utveckla kontakter med universitet och högskolor och med handledare och andra inom arbetslivet som kan bidra till att målen för undervisningen nås. I utbildningen skall kontakter med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv utnyttjas.

I elevintervjuerna framkommer att de sällan får göra studiebesök vid t.ex. konserter, teatrar och museer. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra sina kontakter med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att Björke och Trödje skolors pedagogiska arbete och undervisning håller god kvalitet. Arbetet med stöd åt elever som är i behov av detta är gott och samtliga berörda elever får ett åtgärdsprogram upprättat. Vidare bedömer inspektörerna att utvecklingssamtalen fungerar bra. Inspektörerna bedömer dock att skolorna bör förbättra sina kontakter med det omgivande samhället.

#### **4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete**

##### **Rektors ansvar, befogenheter och funktion**

Staten har tilldelat rektor en nyckelfunktion för utbildningens planering, genomförande och resultat. För ledningen av utbildningen i en skola skall det finnas en eller flera rektorer. För att utöva sitt ledarskap skall rektorn enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Den som är rektor skall ha pedagogisk insikt, förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

För Björke och Trödje skolor finns en gemensam rektor. För skolorna finns en ledningsgrupp bestående av rektor och två utvecklingsledare, en från respektive skola, samt två utvecklingsledare från de tillhörande förskolorna. Vid Trödje skola finns också en lärare, med 25 procents tjänst, som ledningsstöd och denne ingår i ledningsgruppen. Frågor som diskuteras vid ledningsgruppens möten varje vecka är av både strategisk och praktisk karaktär. Resultaten från ledningsgruppens möten protokollförs och utvecklingsledarna tar med sig frågor som behöver diskuteras ut i respektive arbetslag (MSG).

I lärar- och föräldraintervjuerna framkommer att rektor är insatt i verksamheterna vid Björke skola, men att så inte är fallet vid Trödje skola enligt intervjuade lärare. Rektor bekräftar att hon inte anser sig hinna delta i det dagliga arbetet vid de två skolorna i den utsträckning hon önskar. Rektor anser att hon inte har fått de förutsättningar som behövs för att klara uppdraget som pedagogisk ledare för två skolor och två förskolor.

Inspektörerna bedömer därför att rektor är förtrogen med verksamheten i Björke skola men inte i Trödje skola.

##### **Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

Rektor skall vara pedagogisk ledare för skolan och chef för lärarna och övrig personal. Särskilt skall rektor verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är utpekade i skollagen, läroplanen och grundskoleförförordningen.

I lärarintervjuerna framkommer att rektor är en tydlig pedagogisk ledare och att det finns en tydlig riktning för hur arbetet vid Björke skola skall föras framåt. Däremot är bilden en annan vid Trödje skola. I lärarintervjuerna framkommer att lärarna anser att det pedagogiska arbetet och ledningen av detta sker i de olika arbetslagen (MSG:n), där ledningsstödet finns. Inspektörerna bedömer att rektor är en tydlig pedagogisk ledare vid Björke skola men att rektors pedagogiska ledarskap vid Trödje skola bör tydliggöras.

Rektor skall utöva det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de riksgiltiga målen och rektor skall agera för att ta ansvar för skolans resultat. Som ett led i rektors resultatansvar och uppdrag att särskilt verka för att utbildningen utvecklas, skall rektor ansvara för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen, målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Arbetsplanen skall följas upp och utvärderas kontinuerligt. Skolans skall lärare utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan, som är utarbetad under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. För Björke och Trödje skolor saknas arbetsplan, och rektor måste tillse att en sådan upprättas i enlighet med författningarnas krav.

För skolan skall det årligen upprättas en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Vid Björke och Trödje skolor finns en kvalitetsredovisning upprättad för läsåret 2003/04. Som tidigare nämnts redovisas resultatet av arbetet med bl. a. trygghet, ansvar och inflytande och möjlighet att nå målen. Inget av de områden som redovisas i kvalitetsredovisningen bedömer i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts eller vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Inspektörerna bedömer att Björke och Trödje skolors kvalitetsredovisning bör utvecklas så att skolan i högre utsträckning redovisar en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och vilka åtgärder som skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att rektorn är förtrogen med arbetet i Björke skola men inte i Trödje skola. Rektors pedagogiska ledarskap bör tydliggöras vid Trödje skola. Inspektörerna bedömer också att Björke och Trödje skolors kvalitetsredovisning bör utvecklas så att skolan i högre utsträckning redovisar en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och vilka åtgärder som skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. Arbetsplan saknas och måste upprättas enligt författningarnas krav.

## 5. Tillgång till utbildning och omsorg

### Tillgång till utbildning

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet. Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar.

Björke och Trödje skolors deltagande i försöket med utbildning utan timplan innebär bl.a. att det i vissa av klassernas scheman inte framgår vilket ämne man skall studera. Detta är fallet genomgående i de lägre årskurserna. Björke och Trödje skolor erbjuder alla elever som så önskar fritidshemplats/fritidsklubb utan oskäligt dröjsmål.

Enligt skollagen skall utbildningen i grundskolan vara avgiftsfri. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Vid inspektörernas besök framkommer inget som visar att eleverna behöver betala något för sin utbildning.

I grundskoleförordningen regleras vilka ämnen som skall erbjudas eleverna, däribland elevens val. Syftet med elevens val är att bredda och fördjupa kunskaper i ett eller flera ämnen och vara förenligt med målen i kursplanerna. Vid Björke och Trödje skolor erbjuds elevens val utifrån en lista från vilken eleverna väljer ämne att arbeta med. Enligt eleverna är det de vuxna som bestämmer listans innehåll, eleverna får ej vara med och föreslå ämnen inom elevens val. Inspektörerna bedömer att Björke och Trödje skolor uppfyller grundskoleförordningens krav på elevens val.

Enligt läroplanen ansvarar rektor för att föräldrarna får information om skolans sätt att arbeta och om olika valalternativ. Information till hemmen om arbetet i skolan och klassen ges bland annat via veckobrev. Föräldrarna framför att de är nöjda med den information som de får hem från skolorna. Inspektörerna bedömer att informationen om utbildningen till hemmen är god.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att elevernas tillgång till utbildning är god vid Björke och Trödje skolor.

## **6. Resurser**

### **Resurser till samtliga verksamhetsformer och skolformer**

Enligt skollagen är kommuner och landsting skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

Rektor uppger att resursfördelningsprinciperna är att i största möjliga mån organisera verksamheten i ett pedagogiskt perspektiv utifrån elevernas behov men inom de ekonomiska ramarna. Rektor framför till inspektörerna att dessa ramar är ytterst knappa och att det är svårt att se till elevernas behov.

Rektor har inga aktuella siffror över antalet lärare per hundra elever. Inspektörerna kan därför inte bedöma om lärartätheten är hög eller låg vid Björke och Trödje skolor.

### **Personalens kompetens och kompetensutveckling**

Skolans lärare skall ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva, och personal för studie- och yrkesorientering skall ha utbildning för sådan verksamhet. Om personer med respektive föreskriven utbildning inte finns att tillgå, får den som inte uppfyller kraven anställas för högst ett år i sänder.

Skolans lärare skall ha nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för det offentliga skolväsendet, särskilt de föreskrifter som anger målen för utbildningen. Rektor skall verka för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

Enligt rektorn är alla lärare behöriga, i övrigt har alla lärare utom en den utbildning som de är satta att undervisa i.

Inspektörerna bedömer att skolorna har god tillgång till utbildade lärare.

Kompetensutveckling skall anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektor skall verka för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter. Skolhuvudmannen skall vinnlägga sig om en planering av kompetensutvecklingen.

I samtal med personal och rektor framkommer att kompetensutveckling erbjuds personalen i skolorna. Inspektörerna bedömer att personalen får kompetensutveckling i enlighet med skollagens krav.

#### **Läromedel, pedagogiska materiel, utrustning och skolmåltider**

Rektor skall verka för att eleverna får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra hjälpmedel för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel. Eleverna skall ha tillgång till böcker, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning.

Vid Björke och Trödje skolor anser de flesta som inspektörerna talat med att det finns tillgång till läromedel och pedagogisk utrustning i tillfredsställande omfattning. I elevintervjuerna vid Björke skola framkommer dock att de anser en del läroböcker vara allt för gamla och trasiga för att kunna användas i undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolorna uppfyller skollagens krav på tillgång till läromedel och pedagogisk utrustning men att rektor bör notera elevernas påpekande om läroböckernas beskaffenhet vid Björke skola.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att Björke och Trödje skolor har god tillgång till utbildade lärare. Vidare bedömer inspektörerna att personalen får kompetensutveckling i enlighet med skollagens krav. Det finns god tillgång till ändamålsenliga lokaler och pedagogiskt material vid skolorna men att rektor bör notera elevernas påpekande om läroböckernas beskaffenhet vid Björke skola.

### **Sammanfattande bedömning**

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av god kvalitet vid Björke och Trödje skolor. Inspektörerna vill framhålla arbetet kring genusperspektivet som genomsyrar skolornas arbetssätt, arbetet med elever i behov av särskilt stöd samt arbetet i tematiska former.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

#### **Kunskaper, utveckling och lärande**

- Skolans rektor och lärare bör förbättra sitt arbete med att systematiskt följa upp och analysera elevernas kunskapsresultat i andra ämnen än svenska, matematik och engelska.
- Skolans rektor och lärare bör systematiskt följa upp och utvärdera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt resultaten av skolans arbete med normer och värden.

#### **Arbetsmiljö och delaktighet**

- Björke och Trödje skolors mobbningsplan bör omarbetas för att även innefatta begreppet kränkande behandling samt perspektivet vuxen som kränker elev.

#### **Pedagogisk verksamhet och undervisning**

- Skolorna bör förbättra sitt arbete med att göra målen i de nationella kursplanerna kända för eleverna.
- Skolorna bör förbättra sina kontakter med det omgivande samhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv.

#### **Styrning, ledning och kvalitetsarbete**

- Björke och Trödje skolors kvalitetsredovisning bör utvecklas så att skolan i högre utsträckning redovisar en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och vilka åtgärder som skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

**Styrning, ledning och kvalitetsarbete**

- Rektor fungerar inte som pedagogisk ledare för Trödje skola (2 kap. 2 § skollagen, 1 kap. 2 § grundskoleförordningen och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet 2.8).
- Arbetsplan saknas (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2005-12-21

Stockholm

Stig Westlund

Hans Olof Hanselid